

Jan Zumr

Vše, co je opravdu dobré a čisté krve, přivést do Schutzstaffel.
Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

Bezprostředně po obsazení československého pohraničí v říjnu 1938 zahájili nacisté budování stranických organizací NSDAP.¹ Velení SS² postavilo na okupovaném území celkem deset pluků Allgemeine-SS³, takzvaných Standarten.⁴ Devět jich vzniklo v Říšské župě Sudety, pouze jedna, 99. SS-Standarte se sídlem ve Znojmě⁵, byla postavena na území připojeném k pozdější Říšské župě Dolní Podunají. Nejinak tomu bylo v případě obsazení „zbytku Čech“, kdy velení SS vyslalo své verbíře prakticky ihned po zahájení okupace. Rekonstruovat přesný průběh událostí je ovšem kvůli nedostatku pramenů značně obtížné. V pražském Národním archivu je sice k dispozici nemalé množství archivního materiálu vztahujícího se k Allgemeine-SS, ten se však váže až k období přibližně od srpna 1939, tedy k době, kdy už byla výstavba SS v Protektorátu Čechy a Morava téměř ukončena. V berlínském Bundesarchivu se naproti tomu ve sbírkách Hlavního velitelského úřadu SS (SS-Führungshauptamt) dochovalo několik desítek stran dokumentů pojednávajících o budování Allgemeine-SS v protektorátu,

- 1 Kromě SS se jednalo např. o SA, Hitlerjugend či Národně socialistický motorový sbor (viz dále).
- 2 SS, celým názvem Schutzstaffel der NSDAP, byla založena roku 1925 jako osobní stráž Adolfa Hitlera. Původně byla podřízena SA (Sturmabteilung), roku 1934 se stala samostatnou organizací NSDAP a postupně získala kontrolu nad policií, koncentračními tábory a vybudovala vlastní ozbrojené jednotky. Byla nejdůležitějším nástrojem teroru nacistického režimu a za svůj podíl na holocaustu, válečných zločinech a zločinech proti lidskosti byla při Norimberském procesu označena za zločineckou organizaci.
- 3 Podle tajného oběžníku říšského vůdce SS Heinricha Himmlera ze 14. prosince 1934 spadaly do Allgemeine-SS všechny útvary SS, které nebyly součástí ostrahy koncentračních táborů, SS-Verfügungstruppe (ozbrojené kasernové útvary, základ pozdějších Waffen-SS) a SD (Sicherheitsdienst – bezpečnostní služba SS). Allgemeine-SS byly na rozdíl od útvarů SS-Verfügungstruppe a strážců z koncentračních táborů neozbrojenou částí SS a její příslušníci oblékali pro SS typické černé uniformy. V SS sloužili, až na malou část důstojníků a poddůstojníků, dobrovolně a bezplatně. Jednalo se tedy o muže, kteří měli zaměstnání a kteří svou službu v této organizaci vykonávali po skončení pracovní doby či během víkendů. Allgemeine-SS byly před vypuknutím druhé světové války zdaleka nejpočetnější odnoží SS a na konci roku 1938 čítaly 214 753 mužů z celkových 238 159 (90 %). Podrobně k Allgemeine-SS srov. HEIN, Bastian: *Elite für Volk und Führer? Die Allgemeine-SS und ihre Mitglieder 1925–1945*. Oldenbourg Verlag, München 2012.
- 4 Po reorganizaci v roce 1934 se nejvyšší regionální jednotkou Allgemeine-SS staly vrchní úseky (SS-Oberabschnitte), kterým podléhaly jednotlivé úseky (SS-Abschnitte). Ty zahrnovaly několik pluků (Standarten), které se dále dělily na prapory (Sturmbanne), roty (Stürme), čtyři (Trupps), družstva (Scharen) a na nejmenší útvary zvané Rotte, které nemají český ekvivalent.
- 5 K 99. SS-Standarte srov. ZUMR, Jan: 99. SS-Standarte. Vznik, organizace a činnost znojemského pluku Allgemeine-SS. *Securitas Imperii*, 2015, č. 27, s. 62–88.

nicméně ani tento materiál zdaleka není kompletní. Cennými se ukázaly i osobní složky příslušníků SS uložené také v Bundesarchivu a některé další informace bylo možné získat z dokumentů zabavených po skončení druhé světové války veliteli 107. SS-Standarte Emanuelu Sladkovi a veliteli I. praporu 108. SS-Standarte Ronaldu Bienertovi.

Ze zprávy⁶ o své služební cestě do Protektorátu Čechy a Morava, kterou odeslal náčelník Hlavního úřadu SS (SS-Hauptamt) SS-Obergruppenführer August Heißmeyer⁷ říšskému vůdci SS Heinrichu Himmlerovi 5. dubna 1939, vyplývá, že se SS v otázce náboru nových členů dostala hned od počátku do sporů s SA.⁸ Je možné, že i s ohledem na tuto nevráživost vydal Adolf Hitler 21. března 1939 následující nařízení⁹, které regulovalo nábor do NSDAP, jejích formací a přidružených organizací:

Aby bylo provedeno jednotné zacházení v začlenění nyní již říšskoněmeckých soukmenovců z Říšského protektorátu Čechy a Morava, nařizují, aby byly (níže uvedeným župám – pozn. autora) přiděleny následující okresy:

- 1) Župa Sudety: okresy Plzeň, Praha, Jičín, Pardubice, Olomouc a Moravská Ostrava
- 2) Župa Bavorská východní marka: okres Strakonice
- 3) Župa Horní Podunají: okres České Budějovice
- 4) Župa Dolní Podunají: okresy Jihlava a Brno

Dále ustanovují, že přijetí do NSDAP bude provedeno podle zvláštních nařízení říšského pokladníka¹⁰, přijetí do formací NSDAP¹¹ začne s účinností od 15. dubna t[ohoto] r[oku], přijetí do přidružených organizací strany¹² s účinností od 15. května t. r.¹³

6 Bundesarchiv Berlin (dále jen BArch Berlin), f. NS 33 SS-Führungshauptamt (dále jen NS 33), 33/181, Der Chef des Hauptamtes, Berlin, den 5. 4. 1939, Betreff: Dienstreise in das Protektorat Böhmen und Mähren, s. 61–65.

7 August Heißmeyer (1897–1979) vstoupil do NSDAP roku 1925, o rok později do SA a v roce 1930 do SS, kde udělal velmi rychlou kariéru. Roku 1935 byl jmenován náčelníkem Hlavního úřadu SS a již v roce 1936 dosáhl hodnosti SS-Obergruppenführera. V listopadu 1939 se stal komisařským inspektorem koncentračních táborů a zesílených pluků Totenkopf a v této funkci působil až do léta 1940. Od začátku války stál rovněž v čele specifické služebny nesoucí jeho jméno (Dienststelle August Heißmeyer), jež byla zodpovědná za vojenský výcvik žáků z nacionálně socialistických výchovných ústavů (Nationalpolitischen Erziehungsanstalten). Po válce byl odsouzen na tři roky do vězení, po propuštění pracoval mj. pro firmu Coca-Cola.

8 SA – Úderné oddíly (Sturmabteilung) NSDAP. Měly velký vliv na vzestup strany, kdy terorizovaly politické odpůrce a napadaly jejich shromáždění. V létě 1934 byli jejich čelní představitelé povražďeni (tzv. Röhmův puč) a organizace posléze hrála uvnitř NSDAP již pouze druhořadou roli. K dějinám SA srov. LONGERICH, Peter: *Geschichte der SA*. C. H. Beck, München 2003.

9 *Moravský zemský archiv* (dále jen MZA), f. Mimořádný lidový soud Jihlava (dále jen C 142), k. 65, sp. zn. Ls. 2747, vyšetřovací spis Emanuel Sladek, Rundschreiben, Betrifft: Werbung in SS, SA, NSKK, NSFK usw., Brünn 29. März 1939.

10 Miněn je „říšský pokladník NSDAP“ (Reichsschatzmeister der NSDAP), kterým byl již od roku 1925 Franz Xaver Schwarz (1875–1947).

11 Mezi formace NSDAP (Gliederungen der NSDAP) se řadily např. SS, SA, Hitlerjugend, NSKK (Nationalsozialistische Kraftfahrkorps – Nacionálně socialistický motoristický sbor) či NSFK (Nationalsozialistische Fliegerkorps – Nacionálně socialistický letecký sbor).

12 Mezi přidružené organizace strany (Angeschlossene Verbände der Partei) patřily kupř. DAF (Deutsche Arbeitsfront – Německá pracovní fronta), RAD (Reichsarbeitsdienst – Říšská pracovní služba) či NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt – Nacionálně socialistická péče o blaho lidu).

13 Tento i následující překlady jsou z pera autora této studie.

Jan Zumr

O den později vydala Vojsková skupina č. 3 (Heeresgruppenkommando 3) v Praze denní rozkaz č. 4, ve kterém se pravilo: *Nábor dobrovolníků do Wehrmachtu, SA, SS, policie a Pracovní služby (Arbeitsdienst) je výslovně zakázán. Domácí úřady obdržely příslušné nařízení, resp. se řídí výnosem Vůdcova zástupce.*¹⁵ *Všechny kroky k náboru dobrovolníků jsou svévolnostmi podřízených míst a okamžitě se zakazují.*¹⁴

Jak ovšem dokládají data přijetí do SS u některých příslušníků 107. SS-Standarte, verbíři SS si s uvedenými nařízeními hlavu příliš nelámali. Brněnští Němci Adolf Drdla¹⁶ a Fritz Strasliczka¹⁷ vstoupili do SS 21. března, jihlavští Němci Hans Krejtscha¹⁸ a Dr. Rudolf Stephan¹⁹ 22. března, o den později August Schneller, taktéž z Jihlavy,²⁰ a 24. března 1939 Alois Kirsch²¹ z Olomouce. Z dochovaných dokumentů lze usuzovat, že si velení SS zřejmě i pojem „přijetí“ vykládalo po svém, neboť se, i s ohledem na konkurenci v podobě SA, v první řadě snažilo „předběžně odvést“ (vormustern) a podchytit co nejvíce žadatelů (Antragsteller) a konečné odvody (endgültige Musterrung) a rasové prohlídky odložit na pozdější dobu.²² Činnost náborových komisí byla nakonec přece jen zastavena, jak dokazuje dopis ze 4. dubna SS-Untersturmführerovi Ronaldu Bienertovi, podle něhož se měla práce přijímacích komisí znovu rozjet 15. dubna 1939.²³ Tedy v den, kdy mělo oficiálně začít přijímání nových členů podle Hitlerova výnosu z 21. března.

Pojďme se nyní podrobněji podívat na činnost jednotlivých náborových komisí a jejich náčelníků. Území Protektorátu Čechy a Morava bylo rozděleno mezi tři vrchní úseky SS: SS-Oberabschnitt Elbe se sídlem v Drážďanech spravoval Prahu a okolí, SS-Oberabschnittu Donau sídlícímu ve Vídni byly přiděleny České Budějovice, Jihlava a Brno a SS-Oberabschnittu Südost ve Vratislavi zbývající území Čech a Moravy. Náčelníkem pražského náborového úseku SS (Werbeabschnitt) byl jmenován SS-Obersturmbannführer Paul Illing, náčelníkem náborového úseku v Jihlavě se stal SS-Obersturmbannführer Sepp Dietz a brněnského SS-Untersturmführer Ronald Bienert. Jména ostatních náčelníků se bohužel nepodařilo zjistit. Přestože uvedení muži byli v mnoha ohledech odlišné osobnosti, vykazovali řadu shodných rysů a jejich životní osudy byly velmi obdobné. Jejich bližší představení je tedy namístě.

14 Mínen je Rudolf Heß (1894–1987), který funkci „Vůdcova zástupce“ (Stellvertreter des Führers) vykonával v letech 1933–1941.

15 MZA, f. C 142, k. 65, sp. zn. Ls. 2747, vyšetřovací spis Emanuel Sladek, Rundschreiben, Betrifft: Werbung in SS, SA, NSKK, NSFK usw., Brünn 29. März 1939.

16 BArch Berlin, f. SS-Ofiziersakten (dále jen SSO), SSO/162: Adolf Drdla (nar. 21. 7. 1897).

17 Tamtéž, SSO/164 B: Fritz Strasliczka (nar. 23. 2. 1899).

18 Tamtéž, SSO/212 A: Hans Krejtscha (nar. 17. 7. 1910).

19 Tamtéž, SSO/157 B: Rudolf Stephan (nar. 14. 1. 1909).

20 Tamtéž, SSO/93 B: August Schneller (nar. 1. 5. 1910).

21 Tamtéž, SSO/172 A: Alois Kirsch (nar. 22. 6. 1899).

22 BArch Berlin, f. NS 33/181, Der Chef des Hauptamtes, Berlin, den 5. 4. 1939, Betreff: Dienstreise in das Protektorat Böhmen und Mähren, s. 61–65.

23 MZA, f. C 142, k. 65, sp. zn. Ls. 2747, vyšetřovací spis Emanuel Sladek, Betr.: Annahmeuntersuchung Brünn und Iglau, Wien I, den 4. April 1939.

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

Paul Illing

Narodil se 9. ledna 1904 v malé vesnici Silnice (Landstrassen) na Šumavě nedaleko německých hranic, která je dnes součástí obce Strážný. Po maturitě na gymnáziu v Pračaticích studoval od roku 1922 na vídeňské Vysoké škole lesního hospodářství. V rakouském hlavním městě vstoupil v březnu 1923 do NSDAP i SA a během své služby u „hnědých košil“ byl roku 1925 v Klosterneuburgu při střetu s politickými oponenty vážně raněn.²⁴ Údajně kvůli nespravedlivé pozemkové reformě a nemožnosti najít zaměstnání ve svém oboru vzdal studium, téhož roku se vrátil do Československa a stal se samostatným sadařem a vinařem. Pravděpodobnější budou ovšem bezpečnostní důvody, neboť Illing byl po svém zranění na nějaký čas vzat do vazby Zemského soudu ve Vídni (Landesgericht II für Strafsachen in Wien). Okamžitě po svém přesídlení do ČSR vstoupil do DNSAP (Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei – Německá národně socialistická dělnická strana) a angažoval se v mládežnickém hnutí. Roku 1929 patřil k zakladatelům tzv. Svazu lidového sportu (Verband Volkssport), paramilitaristické organizace DNSAP budované po vzoru SA, v němž zastával funkci zástupce vedoucího pro organizační záležitosti v Čechách. Společně s dalšími členy Volkssportu se v témže roce účastnil říšského stranického sjezdu NSDAP v Norimberku. Za protistátní činnost byl Volkssport v březnu 1932 zakázán a Illing zatčen. Poté byl odsouzen ke dvěma letům a sedmi měsícům vězení. Trest si odpykal v plzeňské věznici Bory. Po propuštění na svobodu v roce 1935 začal studovat práva na Karlově univerzitě a opět se zapojil do politiky – dne 1. února 1937 vstoupil do SdP (Sudetendeutsche Partei – Sudetoněmecká strana). Dle svých slov se rovněž angažoval ve zpravodajské činnosti, a aby se vyhnul novému zatčení, uprchl v lednu 1938 do Německa.²⁵ Tam byl činný v Národně socialistickém německém studentském svazu (Nationalsozialistischer Deutscher Studentenbund) a Pomocném táboře pro sudetoněmecké uprchlíky (Sudetendeutsche Flüchtlingshilfswerk). S účinností od 11. září 1938 byl přijat do SS a současně povýšen na SS-Sturmbannführera.²⁶ Až do svého přeložení do Prahy pak působil, již coby SS-Obersturmbannführer, jako referent u SS-Oberabschnitt Elbe.²⁷

24 Byl bodnut nožem a škrábla jej kulka.

25 *BArch Berlin*, f. SSO/125 A: Paul Illing (nar. 9. 1. 1904).

26 Již v dopise z 19. ledna 1938 navrhoval Himmlerovi bývalý člený funkcionář DNSAP a vedoucí Volkssportu Hans Krebs Illingovo přijetí do SS. Vzhledem k Illingovým „zásluhám“ v Rakousku a Československu, které obšírně vyjmenoval, prosil Krebs o přidělení *vhodné hodnosti* (podtrženo v originále), která podle něj měla být SS-Standartenführer! Náčelník Personálního štábu SS-Gruppenführer Wolf následně nařídil Illingovo prověření a vyžádal si posudek od Hlavního bezpečnostního úřadu (Sicherheitshauptamt), jemuž velel Reinhard Heydrich. Dle jeho stanoviska se Krebs snažil získat do SS své přívržence, aby se prosadil vůči svému konkurentu a bývalému předsedovi DNSAP SS-Oberführerovi Rudolfovi Jungovi. K začlenění Krebsových spolupracovníků zaujal Heydrich zdrženlivý postoj, odmítl Illingovo přijetí k SS ve výše uvedené hodnosti a navrhl jeho převzetí jako SS-Untersturmführera. Argumentoval i tím, že Jung byl jako bývalý předseda DNSAP přijat do SS „pouze“ v hodnosti SS-Sturmbannführera. Koncem února 1938 pak Krebs zaslal novou žádost, ve které žádal o přijetí Illinga jako SS-Sturmbannführera. Himmler po konzultaci s Heydrichem následně rozhodl o Illingově přijetí do SS v navržené hodnosti, odmítl ovšem jeho přidělení k SD, o které Krebs usiloval. Tamtéž.

27 Illingova kariéra v SS dosáhla jmenováním do funkce náčelníka náborové komise svého vrcholu a po ukončení tohoto angažmá v Praze v ní hrál už jen druhořadou roli. V červenci 1939 byl jmenován

Jan Zumr

Josef (Sepp) Dietz

Jeden z čelných dolnorakouských esesmanů se narodil 13. listopadu 1909 v Oberrohrdorfu u Kremže. Po absolvování obecné a měšťanské školy studoval na obchodní škole a poté pracoval jako účetní v cementárně v obci Klein Sankt Paul v Korutanech. V únoru 1930 vstoupil do SA a o sedm měsíců později do NSDAP (stranická legitimace číslo 196 362). V SA to dotáhl až na Sturmführera a velitele 4. Sturm 7. SA-Standarte. V červenci 1932 byl údajně kvůli „rozdílným názorům“ na politiku ze zaměstnání propuštěn, načež se vrátil do Kremže, kde byl na vlastní žádost přeřazen k SS (členské číslo 52 577). V lednu 1933 byl povýšen na SS-Scharführera a byl pověřen velením čtyř (Trupp) v obci Stein an der Donau.²⁸ Po dalším povýšení na SS-Oberscharführera převzal na podzim 1933 velení nad 2. rotou 52. SS-Standarte. V souvislosti s tzv. červencovým pučem²⁹ byl 26. července 1934 zatčen a uvězněn v koncentračním táboře Wöllersdorf, kde byl internován až do konce listopadu téhož roku. Po propuštění se okamžitě znovu zapojil do práce v SS a v prosinci 1934 jej nadřízení jmenovali velitelem I. praporu 52. SS-Standarte a v březnu 1935 povýšili na SS-Untersturmführera. Za svou ilegální činnost³⁰ byl v lednu 1936 znovu zatčen, obžalován z velezrady a odsouzen 18. června 1936 na pět měsíců.³¹ Po podepsání Červencové dohody³² mezi Německem a Rakouskem byl ovšem již 20. července 1936 omilostněn. V květnu 1937 převzal velení 52. SS-Standarte a v listopadu téhož roku byl povýšen na SS-Obersturmführera. V lednu 1938 bylo celé území Rakouska rozděleno na tři podúseky SS, přičemž Dietz byl jmenován velitelem Unterabschnittu I zahrnujícího dolnorakouskou 52. a vídeňskou 11. a 89. SS-Standarte. Po anšlusu Rakouska byl zpětně s účinností od 1. března 1938 povýšen do hodnosti SS-Sturmbannführera a s účinností od 12. března 1938 na SS-Obersturmbannführera a potvrzen jako velitel 52. SS-Standarte. V září 1938 byl odvelen na kurz pro důstojníky SS v Dachau, odkud

velitelem ve štábu SS-Oberabschnitt Elbe, ovšem pouze na vedlejší úvazek (nebenamtlich) a později byl přechodně jmenován velitelem 103. SS-Standarte v Ústí nad Labem (taktéž nebenamtlich). Od konce roku 1939 působil jako landrát (zemský rada) v Litoměřicích a v létě 1940 byl jmenován organizačním vedoucím Říšské župy Sudety. Tamtéž. Po skončení druhé světové války uprchl do Američany okupované zóny v Německu a působil ve vysokých funkcích Sudetoněmeckého krajanského sdružení (Sudetendeutsche Landsmannschaft). Zemřel 8. června 1984. Viz http://litomericky.denik.cz/zpravy_region/ii-sv-valka-nejmocnejsi-muz-regionu-dozil-v-klidu-v-bavorsku-20120718.html (citováno k 12. 4. 2016).

28 Dnes je Stein an der Donau součástí města Kremže.

29 Jako „Červencový puč“ se označují události v Rakousku z 25. července 1934, kdy se nacisté pokusili svrhnout vládu autoritářského kancléře Engelberta Dolfusse (1892–1934). Ačkoli se příslušníkům 89. SS-Standarte podařilo zavraždit samotného kancléře, puč nebyl úspěšný a ozbrojené složky věrné rakouské vládě během následujících dní dostaly situaci v zemi zcela pod kontrolu.

30 NSDAP a její paramilitaristické odnože byly v Rakousku v červnu 1933 zakázány.

31 *Niederösterreichisches Landesarchiv – Außendepot Bad Pirawarth*, f. Kreisgericht Krems, Vr 84/36. Ve svém životopise z října 1940 ovšem tvrdil, že byl odsouzen na jeden a půl roku do vězení. Srov. *BAArch Berlin*, f. SSO/153: Sepp Dietz (nar. 13. 11. 1909), Lebenslauf.

32 Červencová dohoda (Juliaabkommen) byla podepsána 11. července 1936 mezi Rakouskem a Německem. Německo uznalo nezávislost Rakouska, které se na oplátku zavázalo propustit většinu uvězněných nacistů a orientovat svou zahraniční politiku na německou.

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

byl přeložen 5. října do Chebu, kde zastával funkci náčelníka náborové komise SS.³³ Stejnou funkci vykonával i v Jihlavě, kam byl převelen 15. března 1939.³⁴

Ronald Bienert

Narodil se 16. února 1914 v městě Pula na Istrijském poloostrově v rodině kartografa. Po obsazení města italskou armádou po skončení první světové války se rodina přestěhovala do Liberce, odkud pocházel Ronaldův otec. Stejně jako on se stal kartografem a působil také jako turner.³⁵ Na podzim 1936 nastoupil vojenskou službu u pěšího pluku 44 v Turnově. Po měsíčním výcviku byl poslán do poddůstojnické školy v Liberci, ovšem na začátku prosince si při lyžování vážně poranil oko a strávil pak čtvrt roku v nemocnici. Po propuštění z vojenské služby působil jako učitel tělocviku v Brně. Vstoupil do Dobrovolné ochranné služby (Freiwilliger Schutzdienst – FS), paramilitaristické organizace SdP budované podle vzoru SA, v níž se stal krajským vedoucím, a byl činný i ve zpravodajské skupině senátora Gottfrieda Krczala³⁶, který si na Moravě vybudoval hustou síť informátorů. Vykonával kurýrní službu pro SdP a jako kartograf nechal vyhotovit speciální mapy jižní a střední Moravy s vyznačením československých opevnění. Dne 16. září 1938 uprchl za hranice a dále pokračoval ve zpravodajské činnosti. Ihned po zahájení náboru na jižní Moravě se 10. října 1938 přihlásil do SS a pracoval v náborové komisi pod SS-Standartenführerem Hansem Kerstenem. Dne 3. listopadu 1938 převzal velení praporu SS v Mikulově a k 1. prosinci 1938 byl jmenován SS-Untersturmführerem. V Mikulově se však příliš dlouho nezdržel. Na počátku února 1939 byl poslán do Dachau na vzdělávací kurz pro sudetoněmecké důstojníky. Po obsazení „Rest-Tschechei“ (nacistické označení pro okleštěné české země) byl ovšem již 18. března přeložen do Brna, kde dohlížel na nábor nových mužů do řad SS.³⁷

33 V Chebu byla postavena 97. SS-Standarte.

34 *BArch Berlin*, f. SSO/153 a f. Akten des Rasse- und Siedlungshauptamtes (dále jen RS) RS/A 5503: Sepp Dietz (nar. 13. 11. 1909); *Österreichisches Staatsarchiv* (dále jen ÖSTA) / *Archiv der Republik* (dále jen AdR), f. Gauakten, složka Sepp Dietz 79 995. Po vypuknutí druhé světové války se Dietz dobrovolně přihlásil na frontu a v řadách pluku SS „Der Führer“ absolvoval boje na západní frontě na jaře 1940. V lednu 1941 byl přeložen k Doplňovacímu úřadu SS (Ergänzungsamt der Waffen-SS), o rok později k pobočce Doplňovacího úřadu ve Vídni, které od 20. března 1943 velel. Srov. tamtéž. Dietz válku přežil a zemřel 8. července 1986 – viz http://www.data.matricula.info/php/view2.php?ar_id=3670&be_id=1347&ve_id=215928&count=; fol. 164 (citováno k 12. 4. 2016).

35 Turner byl člen německých tělocvičných spolků. Nejsilnější organizací tohoto druhu v meziválečném Československu byl Německý turnerský svaz (Deutscher Turnerband), jehož členem byl i Bienert.

36 Podrobněji ke zpravodajské skupině senátora Krczala srov. *NA*, f. Policejní ředitelství Praha II – Zpravodajská ústředna při policejním ředitelství Praha – AMV 200, k. 186, sign. 200-186-59, č. 137/Ozús – 39, Gottfried Krczal, podezřelá činnost.

37 *BArch Berlin*, f. SSO/68 a RS/A 0479: Ronald Bienert. V Brně měl Bienert působit jako adjutant II. praporu 107. SS-Standarte, nakonec byl ale pověřen velením nad celým praporem. Dlouho tam však nezůstal, neboť byl již 1. srpna 1939 pověřen velením I. praporu pražské 108. SS-Standarte. Dne 16. 3. 1940 byl povýšen na SS-Obersturmführera, nicméně již v červnu 1940 byl odveden do Wehrmachtu a v letech 1941–1943 bojoval na východní frontě. V dubnu 1943 byl povýšen na poručíka a absolvoval důstojnické kurzy pro důstojníky dělostřelectva a samohybného dělostřelectva. O rok

Jan Zumr

Jak můžeme vidět, jednalo se o muže již od mládí silně německy nacionálně orientované. Dlouhodobě působili v ilegálních strukturách NSDAP a DNSAP v Rakousku a Československu, Dietz a Illing byli za protistátní činnost odsouzeni, Bienert se trestnímu stíhání vyhnul útekem za hranice. Bienert i Dietz již na podzim 1938 organizovali v okupovaném československém pohraničí nábor dobrovolníků do Allgemeine-SS, Illing prokázal své organizační schopnosti ve třicátých letech ve Svazu lidového sportu. Ne nadarmo si je proto velení SS vybralo jako náčelníky náborových komisí v protektorátu.

Již zmiňovaná zpráva z inspekční cesty do Protektorátu Čechy a Morava SS-Obergruppenführera Heißmeyera, náčelníka Hlavního úřadu SS, kterou podnikl společně s náčelním Doplnovacího úřadu (SS-Ergänzungsamt) SS-Oberführerem Gottlobem Bergerem, poskytuje řadu podrobností z průběhu náboru. Mezi příslušníky SS a SA se strhl velký zápas o muže z tzv. Mužstva etnických Němců (Volksdeutsche Mannschaft – VM). Tato organizace vznikla v okleštěné Československé republice na popud tehdejšího poslance Ernsta Kundta³⁸ a sdružovala německé muže mezi 17 a 40 lety. SA-Gruppenführer Franz May³⁹ VM v průběhu zimy 1938/1939 reorganizoval a rozdělil na jednotlivé pluky (Standarten).⁴⁰ Kupř. v jihlavském jazykovém ostrově byl VM založen na počátku února 1939 a vstoupilo do něj celkem 1475 mladých mužů.⁴¹ Standartenführerem se stal dosavadní čelný představitel jihlavského turnerského hnutí a pozdější velitel 107. SS-Standarte Emanuel Sladek.⁴²

později, 8. dubna 1944, byl převelen k Waffen-SS a sloužil u výcvikového a záložního praporu útočných děl SS. V listopadu 1944 byl povýšen na SS-Obersturmführera (hodnosti Allgemeine-SS neměly ve Waffen-SS žádnou platnost) a v prosinci byl přeložen k 7. dobrovolnické horské divizi SS Prinz Eugen. Zda válku přežil, není známo.

38 Ernst Kundt (1897–1947) pocházel z České Lípy a během první světové války se dobrovolně přihlásil na frontu. V roce 1916 padl do ruského zajetí, ze kterého byl propuštěn v roce 1920. Patřil k zakladatelům SdP a od roku 1935 zasedal v československém parlamentu. Po obsazení čs. pohraničí zůstal v okleštěné republice. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava vstoupil do SA a získal hodnost SA-Oberführera a poslanecký mandát v Říšském sněmu. Během druhé světové války působil v Generálním gouvernementu v okupovaném Polsku a po jejím skončení byl vydán do Československa, kde byl odsouzen k trestu smrti a popraven.

39 Franz May (1903–1969) se narodil v Dolním Podluží (Niedergrund) v severních Čechách a již od mládí se angažoval v německých extrémně pravicových kruzích. Postupně byl členem DNSAP, SHF (Sudetendeutsche Heimatsfront – Sudetoněmecká vlastenecká fronta) a SdP, za kterou od roku 1935 zasedal v československém parlamentu. V roce 1938 se stal jedním z velitelů FS. V září 1938 byl jmenován velitelem 2. skupiny Sudetoněmeckého dobrovolného sboru (Sudetendeutsches Freikorps) a po okupaci čs. pohraničí se stal velitelem SA-Gruppe Sudeten a byl jmenován SA-Gruppenführerem. Vstoupil do NSDAP a získal poslanecký mandát v Říšském sněmu. Na konci války byl povýšen na SA-Obergruppenführera a pověřen budováním Volkssturmu v Říšské župě Sudety. Po skončení války se angažoval v Sudetoněmeckém krajanském sdružení. Zemřel v roce 1969 v Bavorsku.

40 *BArch Berlin*, f. NS 33/181, Der Chef des Hauptamtes, Berlin, den 5. 4. 1939, Betreff: Dienstreise in das Protektorat Böhmen und Mähren, s. 62–63.

41 Viz http://www.paseka.cz/webdata/0000003117_20130503160537XFDDQSZX.pdf (citováno k 12. 4. 2016).

42 *MZA*, f. C 142, k. 65, sp. zn. Ls. 2747, vyšetřovací spis Emanuel Sladek, Lebenslauf vom April 1941.

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

SS-Obersturmbannführer Paul Illing se ve svém náborovém úseku dostal od počátku do „tvrdých střetů“ s místním velitelem VM,⁴³ jež se však během několika týdnů podařilo překonat. I s pražskými studenty měl Illing značné problémy, a to kvůli vměšování se SA do náboru a snah této „konkurenční“ organizace získat je pro sebe. Také tuto záležitost se podařilo SS časem „urovnat“. Na počátku dubna 1939 mohl Illing svým nadřízeným nahlásit necelých 400 odvedených uchazečů a „předběžně odvedených žadatelů“. To měl být ale pouze začátek, neboť velení SS optimisticky počítalo s přílivem 100 000 říšských Němců do Prahy, kteří měli ve státních úřadech a ve všech bankách nahradit židovské zaměstnance.⁴⁴

Kvůli nedostatku času byly z inspekční cesty vynechány České Budějovice. Jihlavu a Brno naopak Heißmeyer a Berger navštívili. Velitel jihlavského náborového úseku SS-Obersturmbannführer Dietz rychle navázal kontakt s místním Standarte-führerem VM Sladkem, který na velitele SS udělal dobrý dojem a s jehož pomocí nábor nováčků postupoval rychle kupředu. Na počátku dubna 1939 nahlásil Dietz Heißmeyerovi 1400 „předběžně odvedených“ mužů, ze kterých mělo podle náborářů SS projít následnými prověrkami 900. V Brně nahlásil náčelník náborového úseku Bienert 150 odvedených mužů a počítalo se s výstavbou celého praporu o síle přibližně 500 mužů. Nižší počet naverbovaných byl nepřímou dávkou za vinu SA, která se podle Heißmeyera chovala „obzvláště podle“ a snažila se svým „obvyklým šířením fám“ (Gerüchtemacherei) zájemce o vstup do SS odradit. Údajně za to mohli také katoličtí duchovní⁴⁵, jejichž odpor vůči SS měl např. na Vyškovsku dosáhnout takové intenzity, že i přes veškerou Bienertovu snahu se tam nepodařilo pro SS získat ani jednoho muže! I s ohledem na tento vývoj náčelník Hlavního úřadu SS nařídil, aby se všichni muži, kteří chtěli vstoupit do SS, „předodvedli“, a konečné odvody měly být provedeny 3. května.⁴⁶

Zatímco s postupem náboru na územích přidělených SS-Oberabschnittům Elbe a Donau byl Heißmeyer spokojen, s výsledkem verbování v úseku přiděleném SS-Oberabschnittu Südost již nikoli. Krom horší „rasové kvality“ místního obyvatelstva spatřoval Heißmeyer hlavní problém v „mimořádně činné a snaživé“ SA a neschopnosti místních velitelů SS se vůči ní prosadit. Větší úspěch zaznamenala SS pouze v Olomouci, kde do svých řad získala místního Standarte-führera Volksdeutsche Mannschafu Ericha Kemenovice (Kemanowitsche).⁴⁷

43 Jeho jméno zpráva bohužel neuvádí.

44 *BArch Berlin*, f. NS 33/181, Der Chef des Hauptamtes, Berlin, den 5. 4. 1939, Betreff: Dienstreise in das Protektorat Böhmen und Mähren, s. 63.

45 Křesťanství a zejména katolická církev představovaly pro SS jednu z úhlavních nepřátel a vystoupení z církve bylo nezbytným krokem k rozvoji úspěšné kariéry v SS.

46 *BArch Berlin*, f. NS 33/181, Der Chef des Hauptamtes, Berlin, den 5. 4. 1939, Betreff: Dienstreise in das Protektorat Böhmen und Mähren, s. 63.

47 Erich Kemenovic se po vytvoření protektorátu stal kreisleiterem (každá župa NSDAP se členila na kraje, Kreise, v jejichž čelech působili krajští vedoucí – kreisleiteři) NSDAP v rodné Olomouci. Padl 15. července 1941 na východní frontě. *BArch Berlin*, f. Parteikorespondenz (PK), PK/F 0336: Erich Kemenovic (nar. 4. 8. 1902).

Jan Zumr

Na závěr zprávy Heißmeyer stručně nastínil svou představu o fungování Allgemeine-SS v protektorátu. Výcvik se měl nejprve omezit na úroveň rot a praporů a po skončení náboru a odvodů, což mělo být podle předpokladů na konci dubna 1939, plánoval náčelník Hlavního úřadu SS předložit návrh organizace Allgemeine-SS v protektorátu stejně jako plány výcviku.⁴⁸ Nábor nováčků se mezitím znovu rozjel 15. dubna 1939, tedy tak, jak bylo od počátku plánováno. V Jihlavě probíhaly odvozy v hotelu Iglauer Hof (dnes Dělnický dům) za osobní účasti náčelníka Doplňovacího úřadu SS-Oberführera Bergera a během prvních pěti dnů se k nim dostavilo 585 mužů.⁴⁹ Kdy byla činnost náborových komisí ukončena, není známo, nicméně SS-Obersturmbannführer Sepp Dietz ve svém životopise uvedl, že jeho úkol v Jihlavě byl splněn k 15. květnu 1939.⁵⁰

O devět dní dříve zaslal náčelník Velícího úřadu (Führungsamt) SS-Gruppenführer Karl Zech svému nadřízenému SS-Obergruppenführerovi Heißmeyerovi návrh na organizaci SS v protektorátu. V Praze měl vzniknout Hlavnímu úřadu SS bezprostředně podřízený SS-Abschnitt XXXIX se samostatným praporem podřízeným pražskému úseku SS. V Jihlavě měla být postavena 107. SS-Standarte se třemi prapory se sídly v Olomouci, Jihlavě a Brně a jako jejího velitele navrhl SS-Brigadeführer Berger⁵¹ Emanuela Sladka.⁵² Heißmeyer vypracoval 9. května 1939 vlastní návrh, který se od Zechova příliš nelišil. Podle jeho představ měl SS-Abschnitt XXXIX podléhat nikoli jeho úřadu, ale vyššímu veliteli SS a policie pro území Čechy a Morava, přičemž Abschnittu měla být podřízena 107. SS-Standarte s jedním praporem v Jihlavě (cca 700 mužů) a s jedním v Brně (cca 500 mužů) a samostatné prapory v Praze (cca 850 mužů) a Olomouci (cca 450 mužů).⁵³

Pozadu nezůstal ani náčelník Doplňovacího úřadu SS Berger, jenž předložil 16. května 1939 svůj návrh, který se již přibližoval pozdějšímu reálnému stavu.⁵⁴ V předmluvě bylo uvedeno: *Schutzstaffel v Protektorátu Čechy a Morava stojí a díky obětavé práci každého jednotlivce roste každým dnem. Vydal jsem pokyn, aby se vše, co je opravdu dobré a čisté krve, přivedlo do Schutzstaffel. Již nebudou brány žádné ohledy.* Následně Berger v šesti bodech nastínil samotný návrh:

Samostatný Abschnitt, sídlo Praha

Zřízení Standarte v Jihlavě s prapory v Jihlavě a Brně a samostatné rotý v Českých Budějovicích

48 Tamtéž, f. NS 33/181, Der Chef des Hauptamtes, Berlin, den 5. 4. 1939, Betreff: Dienstreise in das Protektorat Böhmen und Mähren, s. 63.

49 VYBÍHAL, Jiří: *Iglau unterm Hakenkreuz* (2. neu bearbeitete Ausg.). Nová tiskárna, Pelhřimov 2011, s. 100–101.

50 *BArch Berlin*, f. SSO/153: Sepp Dietz (nar. 13. 11. 1909), Lebenslauf vom 7. Oktober 1940.

51 Gottlob Berger byl do hodnosti SS-Brigadeführera povýšen 20. dubna 1939.

52 *BArch Berlin*, f. NS 33/181, Der Chef des SS-Hauptamtes, Berlin, den 6. Mai 1939. Führungsamt. Betr.: Dienstreise in das Protektorat Böhmen und Mähren des Chefs des SS-Hauptamtes und des Chefs des Ergänzungsamtes, s. 69.

53 Tamtéž, Der Chef des SS-Hauptamtes, Berlin, den 9. Mai 1939. ZX/Az. 8/5.5.[19]39. Betr.: Organisation der Schutzstaffel im Protektorat Böhmen und Mähren, s. 58.

54 Tamtéž, Der Chef des Ergänzungsamtes, Berlin, den 16. Mai 1939. Betr.: Organisationsvorschlag.

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

Spojení v okolí Olomouce ležících SS do samostatné roty

Zřízení samostatného praporu v Moravské Ostravě

Zřízení samostatného praporu v Praze, včetně Plzně

Předání „rozptýlených Němců“⁵⁵ (Streudeutsche) v okolí Litomyšle, Žamberka, Hradce Králové a Náchoda do péče SS-Oberabschnittu Südost

Původní Zechovy a Heißmeyerovy představy o zřízení celého praporu v Olomouci se zřejmě ukázaly jako přespříliš optimistické a Bergerův návrh již přinesl korekci. Naopak bídné výsledky náboru nových příslušníků SS v oblasti přidělené SS-Oberabschnittu Südost, i s ohledem na skutečnost, že se v ní nenacházely velké německé jazykové ostrovy jako na Jihlavsku či Brněnsku, zabránily vytvoření byť jen jediné roty a zdejší esesmani měli spadat do podřízenosti jeho útvarů.

Na základě těchto návrhů říšský vůdce SS Heinrich Himmler rozkazem z 30. května 1939 formálně nařídil vznik SS na území Protektorátu Čechy a Morava. V Praze byl postaven samostatný SS-Abschnitt XXXIX, který byl podřízen vyššímu veliteli SS a policie SS-Brigadeführerovi Karlu Hermannu Frankovi. Zahrnoval celé území protektorátu a do jeho čela byl postaven SS-Oberführer Walter Opländer.⁵⁶

Před svým jmenováním do čela protektorátního úseku SS měl tento rodák z obce Börning ve Westfálsku za sebou již dlouhou kariéru v SS. Na svět přišel 27. února 1906 v rodině učitele a po absolvování základní školy, gymnázia a vyšší soukromé školy v Bochumi se ještě vyučil prodavačem a pracoval v závodu na motorová vozidla. V letech 1931 až 1936 byl zaměstnán ve stranických novinách *Rote Erde* jako „venkovní pokladník“ (Aussenkassierer). Již roku 1924 vstoupil do SA, o rok později do NSDAP (č. 16 019) a 1. listopadu 1930 do SS (č. 4 457). V následujícím roce sloužil jako adjutant 19. SS-Standarte v Gelsenkirchenu, v září 1932 byl přeložen do Královce v Prusku jako adjutant 18. SS-Standarte. O rok později již velel 35. SS-Standarte v Kasselu. Po téměř ročním působení jako důstojník zvláštního použití (zur besondern Verwendung) u SS-Oberabschnittu Nordost v Královci byl v dubnu 1936 jmenován velitelem SD v SS-Oberabschnittu Ost v Berlíně. V říjnu roku 1937 se Opländer znovu stěhoval, tentokrát do Gliwic (Gleiwitz) ve Slezsku, kde se ujal funkce velitele 23. SS-Standarte. Ani tam však dlouho nevydržel a 15. ledna 1938 se postavil do čela SS-Abschnittu XXI v Lehnici (Legnitz). Opländer tak před svým jmenováním velitelem SS-Abschnittu XXXIX procestoval takřka celé Německo a jeho kariérní postup byl velmi rychlý. Dne 15. ledna 1932 byl povýšen na SS-Untersturmführera a již v září 1936 si mohl obléknout uniformu SS-Oberführera.⁵⁷ Jednalo se o starého bojovníka (Alter Kämpfer), energického velitele s pevnou vůlí a dobrými organizačními schopnostmi, které měl brzy prokázat na svém novém působišti.

55 Jako rozptýlení Němci byli označováni etničtí Němci, kteří žili mimo území staré říše, kde tvořili nepočetné, rozptýlené národnostní skupiny.

56 *Barch Berlin*, f. NS 33/126, Der Reichsführer-SS. Berlin, den 30. Mai 1939. SS-H.A. IA/O Az.: B 8 b/30.5.[19]39. Betr.: SS im Protektorat Böhmen und Mähren.

57 Tamtéž, f. SSO/358: A Walter Opländer (nar. 27. 2. 1906).

Jan Zúmr

Opländer dorazil do Prahy 9. června 1939, ihned se pustil do práce a již o šest dní později předložil náčelníkovi Hlavního úřadu SS svůj návrh organizace Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava i s předpokládaným početním stavem jednotlivých útvarů.⁵⁸

SS-Abschnitt XXXIX, sídlo Praha (cca 2900 mužů)
Sanität Sturm⁵⁹ XXXIX v Praze (cca 73 mužů)

SS-Standarte Mähren, sídlo Jihlava (cca 1825 mužů)
I. Sturmbann, sídlo Moravská Ostrava (cca 405 mužů)

1. Sturm v Moravské Ostravě (cca 110 mužů)
2. Sturm v Přívozu-Hrušově (cca 90 mužů)
3. Sturm ve Vítkovicích (cca 115 mužů)
4. Sturm ve Frýdku-Místku (cca 90 mužů)

II. Sturmbann, sídlo Brno (cca 500 mužů)

5. Sturm Brno (cca 120 mužů)
6. Sturm Brno (cca 130 mužů)
7. Sturm Brno (cca 130 mužů)
8. Sturm Brno (cca 120 mužů)

III. Sturmbann, sídlo Jihlava (cca 720 mužů)

9. Sturm Kamenná u Jihlavy (cca 160 mužů)
10. Sturm Bedřichov u Jihlavy (cca 135 mužů)
11. Sturm Jihlava (cca 130 mužů)
12. Sturm Jihlava (cca 150 mužů)
13. Sturm Vílanec (cca 145 mužů)

14. Sturm Olomouc (ženisté) podřízen přímo Standarte (cca 200 mužů)

SS-Standarte Böhmen, sídlo Praha (cca 1000 mužů)
I. Sturmbann, sídlo Praha (cca 430 mužů)

1. Sturm Praha (cca 105 mužů)
2. Sturm Praha (cca 135 mužů)
3. Sturm Praha (cca 90 mužů)
4. Sturm Praha (cca 100 mužů)

II. Sturmbann, sídlo Praha (cca 440 mužů)

5. Sturm Praha (cca 130 mužů)
6. Sturm Praha (cca 90 mužů)

58 Tamtéž, f. NS 33/181, SS-Abschnitt XXXIX. Prag, den 15. Juni 1939. I A/O/Az. 8 b/ 15.6.[19]39. Betr.: Aufstellung der Allgemeinen SS im Protektorat Böhmen und Mähren, s. 42–44.

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

7. Sturm Praha (cca 120 mužů)

8. Sturm Praha (cca 100 mužů)

9. Sturm České Budějovice podřízen přímo Standarte (cca 70 mužů)

10. Sturm Plzeň podřízen přímo Standarte (cca 60 mužů)

U Standarte Böhmen: Jedna štábní rota, ve které budou shromážděni „rozptýlení Němci“. Např. Podolí – Bělá pod Bezdězem, Mladá Boleslav, Mirovice, Pardubice atd.

Uvedený návrh byl, s mírnými korekcemi, schválen náčelníkem Hlavního úřadu SS Heißmeyerem 22. června 1939.⁶⁰ Dislokace jednotlivých rot zůstala beze změny, 107. SS-Standarte zahrnovala území Moravy a k Čechám náležící okresy Jindřichův Hradec (Neuhaus), Pelhřimov (Pilgram), Humpolec (Humpoletz) a Havlíčkův Brod (Deutschbrod). „Standarte Böhmen“ získala označení 108. SS-Standarte a zahrnovala území Čech bez okresů náležejících do působnosti 107. SS-Standarte. Sturmy v Plzni a Českých Budějovicích měly tvořit základ budoucího III. praporu 108. SS-Standarte a až do jeho vytvoření zůstávaly podřízeny přímo velitelství pluku. 108. SS-Standarte zahrnovala ještě štábní rotu (Stabsturm) shromažďující „rozptýlené Němce“, taktéž podřízenou velitelství pluku.

O dva dny později byly upraveny i správní záležitosti SS-Abschnittu XXXIX.⁶¹ Správa pražského úseku SS podléhala přímo Správnímu úřadu SS (SS-Verwaltungsamt) v Mnichově. SS-Abschnitt XXXIX dostával každý měsíc finanční příspěvek, přičemž byl oprávněn nakupovat věci až do výše jednoho tisíce říšských marek bez souhlasu mnichovské centrály stejně jako uzavírat kupní, nájemní a pachtovní smlouvy rovněž do výše 1000 RM – pokud byly uzavřeny na dobu ne delší než jeden rok. Příspěvky podporujících členů SS⁶² (Fördernde Mitglieder der SS) měly zůstat až do srpna 1939 v plné výši SS-Abschnittu XXXIX, od září se pak vždy k 18. dni v měsíci odevzdávaly Správnímu úřadu SS.

Jelikož byla činnost náborových komisí ukončena až v půli května, načež ještě následovala prověřování politické spolehlivosti jednotlivých uchazečů, nemohl se chod úřadoven nejvyšších útvarů Allgemeine-SS rozjet dříve než v červnu. Např. SS-Sturmabführer Dr. Hans Weibgen, jenž byl jmenován velitelem pražské 108. SS-Standarte, dorazil do Prahy až koncem června.⁶³ Slavnostní přísaha příslušníků SS v Protektorátu Čechy a Morava, naplánovaná původně na 24. a 25. června 1939⁶⁴, tak

59 Sanitní rota.

60 *BArch Berlin*, f. NS 33/181, Der Chef des SS-Hauptamtes. Berlin, den 22. Juni 1939. IA/0 Az.: 8 b/15.6.[19]39. Betr.: Aufstellung der SS im Protektoratsgebiet Böhmen-Mähren, s. 36.

61 Tamtéž, Der Chef des SS-Hauptamtes. Berlin, den 24. Juni 1939. IV/V2/K1/G. Betrifft: Verwaltungs-Anordnungen, s. 35.

62 Podporující člen SS nevykonával v této organizaci aktivní službu, ale podporoval ji finančně.

63 *NA*, f. Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě (dále jen UŘP-ST), sign. 109-7/120, inv. č. 2113, Die Brücke. Mitteilungsblatt der 108. SS-Standarte für die SS-Kameraden im feldgrauen Rock. Jahrgang 1940. Prag, August. Folge 2, s. 3.

64 *MZA*, f. C 142, k. 65, sp. zn. Ls. 2747, vyšetřovací spis Emanuel Sladek, Der Chef des SS-Hauptamtes. Berlin, den 2. Juni 1939. SS-Ergänzungsamt. Anlg.: 1 Empfangsbescheinigung.

Jan Zumr

musela být odložena a uskutečnila se až 20. srpna. Přísaha a s ní spojená slavnostní přehlídka se konala v Jihlavě za přítomnosti náčelníka Hlavního úřadu SS Obergruppenführera Augusta Heißmeyera, říšského ministra bez portfeje SS-Gruppenführera Arthura Seyß-Inquarta, jehož otec učil v osmdesátých letech 19. století na jihlavském gymnáziu, a vyššího velitele SS a policie v protektorátu SS-Brigadeführera Karla Hermanna Franka. Zatímco během svého projevu Heißmeyer zdůraznil důležitost věrnosti jakožto nejvyšší mravní zásady příslušníka SS, Seyß-Inquart upozornil na „zvláštní úkoly“, které na příslušníky SS v protektorátu čekaly. *Musí tomu tak být. Kdekoliv se objeví příslušník SS, musí být citit síla říše a vůle Vůdce.*⁶⁵ Přísahu složilo celkem 2537 příslušníků SS z celého území protektorátu.⁶⁶

V následujících měsících se počet protektorátní SS dále navýšil, jak dokazují dochované statistiky ze zasedání důstojníků SS-Abschnittu XXXIX ze září 1940, podle nichž měl mít tehdy 3016 příslušníků. Současně bylo ke stejnému datu z SS propuštěno na vlastní žádost či vyloučeno 178 mužů a dalších 10 z nejrůznějších příčin zemřelo.⁶⁷ Počet příslušníků SS-Abschnittu XXXIX tak překonal Opländerovy odhady z června 1939. Ani toto číslo ovšem nezakrylo fakt, že se plnohodnotný pluk podařilo postavit pouze na Moravě, kdežto v Čechách vznikla 108. SS-Standarte jen se dvěma prapory namísto obvyklých tří. Velitelé SS v protektorátu si to uvědomovali, a proto již 17. srpna 1939 navrhl velitel 108. SS-Standarte SS-Sturmabführer Weibgen postavení III. praporu v Českých Budějovicích, jemuž měl velet sudetský Němec SS-Untersturmführer Rudolf Runge.⁶⁸ Pro nový prapor byly k dispozici rotý v Českých Budějovicích (110 mužů) a Plzni (75 mužů), přičemž obě plánoval Weibgen ještě posílit. V okolí Budějovic se údajně nacházel ještě dostatek neodvedených mužů vhodných pro službu v SS a do plzeňských Škodových závodů měl v dohledné době dorazit větší počet německých dělníků. Nový Sturm, nesoucí číslo 11, měl vzniknout v Klatovech. I u něj se optimisticky počítalo s přílivem německých sedláků a dělníků, kterým měly být postoupeny rozsáhlé pozemky, resp. měli zaujmout pracovní pozice v arizovaných podnicích. I tak by ovšem celkový počet příslušníků III. praporu dosáhl s bídou 200 mužů.⁶⁹ Ve srovnání s ostatními prapory SS-Abschnittu XXXIX či s útvary mimo protektorát to bylo dosti nízké číslo. Pro srovnání, počet příslušníků 2. rotý 11. SS-Standarte dislokované ve Vídni v květnu 1939 čítal 319 mužů.⁷⁰ Přes

65 Tamtéž, 17. August 1939. Betr.: Vereidigung der SS am 20. August; NA, f. UŘP-ST, sign. 109-7/120, inv. č. 2113, Die Brücke. Mitteilungsblatt der 108. SS-Standarte für die SS-Kameraden im feldgrauen Rock. Jahrgang 1940. Prag, August. Folge 2, s. 3.

66 VYBÍHAL, Jiří: *Iglau unterm Hakenkreuz*, s. 140.

67 NA, f. UŘP-ST, sign. 109-6/5, inv. č. 1913, Führertagung des SS-Abschnitts XXXIX vom 28. 9 – 30. 9. [19]40 in Mährisch Ostrau.

68 Runge vstoupil do SS 15. října 1938 (č. 327 850), 20. dubna 1939 získal hodnost SS-Untersturmführera a působil ve štábu SS-Abschnittu XXXVIII v Karlových Varech. V jeho osobní složce je ovšem mylně uvedeno, že od 20. dubna 1939 působil u SS-Abschnittu XXXII v Hnězdně. Tento úsek SS vznikl až na jaře 1940, tudíž u něj Runge nemohl před touto dobou působit. Srov. *BArch Berlin*, f. SSO/55 B a RS/F 0089: Rudolf Runge (nar. 16. 5. 1904).

69 Tamtéž, f. NS 33/181, 108. SS-Standarte. Prag, den 17. August 1939. Betr.: Aufstellung des SS-Sturmabanns III/108, s. 28–29.

70 *ÖSTA/AdR*, 02, Zest 58, 89. SS-Standarte.

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

tuto skutečnost Weibgen trval na vytvoření III. praporu, neboť roty z jižních Čech byly příliš vzdáleny od pražské centrály.⁷¹ SS-Abschnitt XXXIX Weibgenův návrh podpořil jak ve své srpnové, tak v říjnové žádosti.⁷² Dne 17. listopadu 1939 pak Hlavní úřad SS schválil nové rozdělení 108. SS-Standarte a povolil výstavbu III. praporu se sídlem v Českých Budějovicích, kterému měly podléhat dosavadní SS-Sturmy 9 a 10, a Sturm 11 měl vzniknout v Klatovech. Budějovickému praporu, resp. 9. rotě měli být nově podřízeni i esesmani z okresu Jindřichův Hradec, který doposud spadl do kompetence 107. SS-Standarte.⁷³

Mezitím ovšem již vypukla druhá světová válka, která řadě návrhů učinila přítrž. Žádný velký příliv německých osadníků vhodných pro službu v SS se nekonal, a ačkoli 11. rota přece jen vznikla, výstavba III. praporu 108. SS-Standarte zřejmě vůbec nezačala. Dokazuje to i zpravodaj 108. SS-Standarte ze srpna 1940, ve kterém je uveden výčet změn v důstojnickém sboru, kde III. prapor chybí.⁷⁴ Do Pardubic bylo naopak přeloženo sídlo 4. roty 108. SS-Standarte a do Kladna osmé, dosavadní příslušníci těchto rot byly rozděleny mezi ostatní pražské roty.⁷⁵ Symbolickou tečku za budováním Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava byl „Den Schutzstaffel“, konaný v Praze 28. ledna 1940, kdy během nástupu SS na Staroměstském náměstí prohlásil SS-Gruppenführer Karl Hermann Frank⁷⁶ výstavbu SS za ukončenou.⁷⁷

Pojďme se nyní podívat na nejvyšší představitele SS-Abschnittu XXXIX a 107. a 108. SS-Standarte. Jak již bylo uvedeno, činnost náborových komisí byla ukončena až v polovině května 1939, a protože musela být ještě prověřena politická spolehlivost jednotlivých uchazečů, zahájil SS-Abschnitt XXXIX svou činnost až v létě 1939.⁷⁸ Po veliteli pražského úseku Opländerovi přijel do Prahy jeho náčelník štábu SS-Sturmbannführer Emil Schuran⁷⁹ a jeho pobočník SS-Obersturmführer Willi Hauser⁸⁰ či správní důstojník SS-Abschnittu XXXIX SS-Hauptsturmführer Walter Möbius.⁸¹ V září 1939 dorazil i referent evidence (označovaný také jako referent

71 *BArch Berlin*, f. NS 33/181, 108. SS-Standarte. Prag, den 17. August 1939. Betr.: Aufstellung des SS-Sturmbanns III/108, s. 28–29.

72 Tamtéž, SS-Abschnitt XXXIX. Prag, den 25. August 1939. Betr.: Aufstellung des Sturmbannes III/108 Budweis, s. 27; SS-Abschnitt XXXIX. Prag, den 5. Oktober 1939. IA/0 Az. 8 b 16/22.8.[19]39. Betr.: Neugliederung der 108. SS-Standarte, s. 24.

73 Tamtéž, Der Chef des SS-Hauptamtes. Berlin, den 17. November 1939. IA/0 Az. 8 (XXXIX)/5.10. [19]39. Betr.: Neugliederung der 108. SS-Standarte, s. 17.

74 NA, f. UR-P-ST, sign. 109-7/120, inv. č. 2113, Die Brücke. Mitteilungsblatt der 108. SS-Standarte für die SS-Kameraden im feldgrauen Rock. Jahrgang 1940. Prag, August. Folge 2, s. 2.

75 *BArch Berlin*, f. NS 33/181, Der Chef des SS-Hauptamtes. Berlin, den 17. November 1939. IA/0 Az. 8 (XXXIX)/5.10.[19]39. Betr.: Neugliederung der 108. SS-Standarte, s. 17; NA, f. UR-P-ST, sign. 109-7/120, inv. č. 2113, Die Brücke. Mitteilungsblatt der 108. SS-Standarte für die SS-Kameraden im feldgrauen Rock. Jahrgang 1940. Prag, August. Folge 2, s. 2.

76 Na SS-Gruppenführera byl Frank povýšen 9. listopadu 1939.

77 NA, f. UR-P-ST, sign. 109-7/120, inv. č. 2113, Die Brücke. Mitteilungsblatt der 108. SS-Standarte für die SS-Kameraden im feldgrauen Rock. Jahrgang 1940. Prag, August. Folge 2, s. 3.

78 Tamtéž.

79 *BArch Berlin*, f. SSO/119 B: Emil Schuran (nar. 22. 1. 1901).

80 Tamtéž, f. SSO/71 A: Willi Hauser (nar. 16. 4. 1911).

81 Tamtéž, f. SSO/321 A: Walter Möbius (nar. 29. 1. 1905).

Jan Zumr

VI) SS-Obersturmführer August Gölzer⁸² a velitel radiové ústředny SS-Obersturmführer Otto Ascherfeld.⁸³ Na podzim 1939 pak vypadalo složení důstojnického sboru SS-Abschnittu XXXIX a jeho pluků následovně:⁸⁴

SS-Abschnitt XXXIX		
Funkce	Hodnost a jméno	Služební poměr ⁸⁵
Velitel	SS-Oberführer Walter Opländer	H
Náčelník štábu	SS-Sturmbannführer Emil Schuran	H
Adjutant a personální referent	SS-Obersturmführer Willi Hauser	H
Správní důstojník	SS-Hauptsturmführer Walter Möbius	H
Referent sociální péče	SS-Untersturmführer Willi Schön	N
Referent VI	SS-Obersturmführer Albert Gölzer	? ⁸⁶
Velitel radiové ústředny	SS-Obersturmführer Otto Ascherfeld	H
Velitel vyšetřování	SS-Obersturmführer Günther Volkart	?
Velitel sanitního praporu	SS-Untersturmführer Dr. Rudolf Wächter	N
Velitel sanitní roty	SS-Untersturmführer Dr. Hans Sachs	N
107. SS-Standarte		
Velitel	SS-Sturmbannführer Emanuel Sladek	H
Adjutant a personální referent	SS-Obersturmführer Richard Dannewitz	H
Správní důstojník	SS-Untersturmführer Oskar Schauer	H
Velitel I/107	SS-Sturmbannführer Rudi Kreuder	H
Adjutant a personální referent I/107	? ⁸⁷	?
Správní důstojník I/107	SS-Untersturmführer Rudolf Bilharz	H
Velitel II/107	SS-Untersturmführer Heinrich Patzak	H
Adjutant a personální referent II/107	?	?
Správní důstojník II/107	SS-Untersturmführer Bruno Horsch	H
Velitel III/107	SS-Untersturmführer August Schneller	N
Adjutant a personální referent III/107	?	?

82 Tamtéž, f. RS/B 5211: August Gölzer (nar. 2. 8. 1906).

83 Tamtéž, f. SSO/18: Otto Ascherfeld (nar. 27. 11. 1910).

84 NA, f. UR-P-ST, sign. 109-13/1, inv. č. 2694, SS-Abschnitt XXXIX, Prag, den 21. August 1939, VII Tgb. Nr. 23/39 g.Rs., Betr.: Freistellung der im gebiete des Protektorats tätigen hauptamtlichen SS-Führer. K sestavení tabulky byly rovněž použity osobní složky příslušníků SS z berlínského Bundesarchivu.

85 Zkratka „H“ (hauptamtlich) označovala muže sloužící v SS na plný úvazek, zkratka „N“ (nebenamtlich) naopak ty, kteří měli civilní zaměstnání a svou službu v SS vykonávali bezplatně.

86 Nebylo možné zjistit, zda sloužil v SS na celý či vedlejší úvazek.

87 Jméno se, stejně jako v případě dalších tří adjutantů, nepodařilo zjistit.

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

Správní důstojník III/107	SS-Untersturmführer Werner Nikolaisen	H
Velitel vrchního sanitního oddílu	SS-Untersturmführer Dr. Erhard Prochaska	N
108. SS-Standarte		
Velitel	SS-Sturmbannführer Dr. Hans Weibgen	H
Adjutant a personální referent	SS-Hauptsturmführer Elmar Gabriel	H
Správní důstojník	SS-Untersturmführer Herbert Seidel	H
Velitel I/108	SS-Untersturmführer Roland Bienert	H
Adjutant a personální referent I/108	?	
Správní důstojník I/108	SS-Untersturmführer Wilhelm Kranz	H
Velitel II/108	Pravděpodobně SS-Untersturmführer Dr. Walther Günther	N
Adjutant a personální referent II/108	SS-Untersturmführer Wilhelm Ostmann	H
Správní důstojník II/108	SS-Untersführer ⁸⁸ Erich Hausknecht	H
Velitel vrchního sanitního oddílu	SS-Mann Dr. Franz Golla	N

Velitelský sbor SS-Abschnittu XXXIX byl, až na velitele sanitních útvarů a SS-Untersturmführera Williho Schöna, tvořen říšskými Němci. Ve zbylých třech případech se jednalo o protektorátní, resp. sudetské Němce. Ti ovšem měli civilní zaměstnání a v SS sloužili na vedlejší úvazek. Také ve 107. a 108. SS-Standarte převažovali říšští Němci. Z protektorátu či pohraničí pocházel velitel jihlavského pluku Sladek i velitel dvou jeho praporů Patzak a Schneller, stejně jako velitel vrchního sanitního oddílu (San. Oberstaffel) Prochaska. V případě pražského pluku Allgemeine-SS bychom „domácí“ Němce našli v čele obou praporů a opět v čele plukovní sanitní jednotky. Pokud jde o správní důstojníky, velení SS, až na vzácné výjimky, jmenovalo vždy do těchto funkcí muže, kteří již jako správní důstojníci sloužili u různých útvarů v Německu, a kteří tak byli s agendou útvarů SS obeznámeni.

Velení SS si z řad nově přijatých esesmanů v protektorátu vyhlédlo třináct mužů, kteří mohli aspirovat na důstojnickou hodnost, a rozhodlo se je poslat na 14. vzdělávací kurz (Lehrgang) Důstojnické školy SS Mnichov/Dachau (SS-Führerschule München/Dachau). Z neznámých důvodů se ho nakonec zúčastnili pouze čtyři z nich, a to Emanuel Sladek, August Schneller, Karl Fehlinger a Friedrich Kraus. Kurz se uskutecnil mezi 4. červnem a 18. červencem 1939⁸⁹ a pouze velitel 107. SS-Standarte v něm důstojně obstál. V případě ostatních tří účastníků konstatoval Personální úřad SS, že výsledky kurzu byly „velmi nedostatečné“, a jejich povýšení proto nedoporučil.⁹⁰ August Schneller se sice povýšení na SS-Untersturmführera dočkal 1. srpna 1939, zřejmě i s ohledem na jeho výsledky nebyl však přijat do služeb SS na celý úvazek, ale

88 Poddůstojník. Konkrétní hodnost se nepodařilo zjistit.

89 MZA, f. C 142, k. 65, sp. zn. Ls. 2747, vyšetřovací spis Emanuel Sladek, Tagebuch, zápis z června 1940.

90 BArch Berlin, f. SSO/140 B: Emanuel Sladek (nar. 16. 8. 1902), Der Reichsführer-SS. Berlin, den 2. August 1939. Der Chef des SS-Personalhauptamtes. Abt.: I A 2 Ka/M. Betr.: Beförderungen.

Jan Zmr

pouze na vedlejší.⁹¹ Zemský školní rada v Brně Karl Fehlinger byl na poručíka povýšen až 1. září 1940 a taktéž pouze nebenamtlich.⁹² O Friedrichovi Krausovi se nepodařilo zjistit žádné bližší informace, je ovšem pravděpodobné, že ani on nebyl přijat do SS na plný úvazek.

Uvedené složení velitelského sboru vydrželo pouze do jara 1940, poté byli jednotliví příslušníci SS-Abschnittu XXXIX stále častěji povoláváni do Wehrmachtu či Waffen-SS.

Závěr

Po německé okupaci českých zemí v březnu 1939 velení SS okamžitě zahájilo nábor nových členů do své nejpočetnější odnože – Allgemeine-SS. Území vzniklého Protektorátu Čechy a Morava bylo rozděleno na řadu náborových úseků, přičemž rekrutaci nováčků prováděli velitelé s bohatou nacistickou minulostí. Přestože se takto podařilo získat dostatečné množství mužů, na některých místech výsledky náboru nesplnily očekávání. Návrhy na organizaci Allgemeine-SS tak musely být několikrát přepracovány a konečná podoba byla schválena až ve druhé polovině června 1939. Slavnostní přísaha nových členů SS se konala v Jihlavě 20. srpna 1939 a tečku za budováním SS v protektorátu pak představoval den Schutzstaffel pořádaný 28. ledna 1940 v Praze.

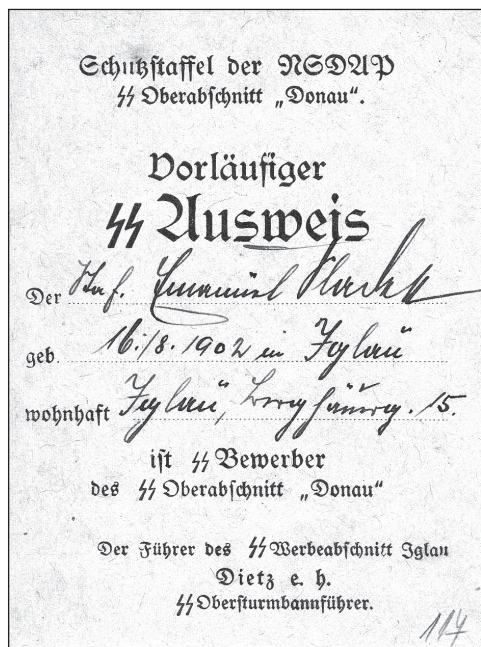
Setkání příslušníků SS v Jihlavě v dubnu 1939. První zleva velitel náborové komise v Jihlavě SS-Obersturmbannführer a velitel dolnorakouské 52. SS-Standarte Sepp Dietz, třetí zleva velitel jihlavské 107. SS-Standarte SS-Sturmbannführer Emanuel Sladek, druhý zprava SS-Hauptsturmführer Hans Schwarzügl, správní důstojník 52. SS-Standarte

Zdroj: SOkA Jihlava

91 Tamtéž, f. SSO/93 B: August Schneller (nar. 1. 5. 1910).

92 Tamtéž, f. SSO/198: Karl Fehlinger (nar. 31. 8. 1900).

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

Prozatímní členský průkaz příslušníka SS Emanuela Sladka vystavený náčelníkem náborového úseku SS Jihlava SS-Obersturmbannführerem Seppem Dietzem

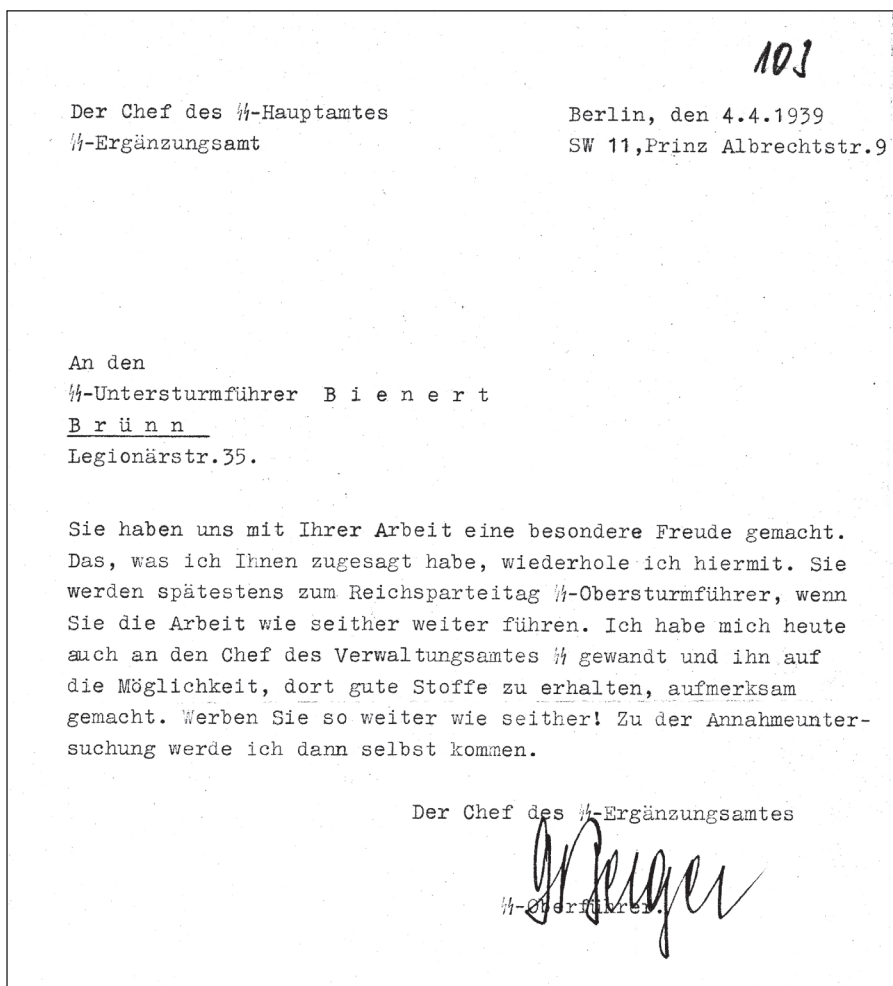
Zdroj: MZA

Velitel 107. SS-Standarte Emanuel Sladka, zde v hodnosti SS-Obersturmbannführera. Na pravém límci má vyšitu číslovku „107“, dokládající jeho příslušnost k 107. SS-Standarte.

Zdroj: MZA

Jan Zmr

Pochvalný dopis náčelníka Doplňovacího úřadu SS Gottloba Bergera SS-Untersturmführeru Ronaldu Bienenertovi, který svou práci v náborové komisi udělal nadřazeným „obzvláštní radost“. Svůj slib, povýšení Bienerta na SS-Obersturmführea nejpozději k září 1939, však Berger nesplnil a Bienenert si na ně musel počkat až do března 1940.

Zdroj: NA

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

107. ~~SS~~-Standarte Iglau, den 7. November 1939 26

Anschriften

107. ~~SS~~-Standarte, I g l a u , Schlageterstr. 14, Tel. 502
Führer: ~~SS~~-Sturmbannführer S l a d e k

~~SS~~-Sturmbann I/107, Mährisch-Ostrau, Bahnhofstr.1, Tel.2668
Führer: ~~SS~~-Sturmbannführer K r e u d e r

~~SS~~-Sturmbann II/107, B r ü n n , Alleegasse 35, Tel.11 3 88
Führer: ~~SS~~-Untersturmführer Patzak

~~SS~~-Sturmbann III/107, I g l a u , Gelnhausengasse 4, Tel.507
Führer: ~~SS~~-Oberscharführer Schneller

~~SS~~-Sturm 14/107, O l m ü t z , Adolf Hitlerplatz 21, Tel. 176
Führer: ~~SS~~-Oberscharführer Kirsch.

Adresy útvarů 107. SS-Standarte se jmény velitelů z listopadu 1939

Zdroj: NA

Jan Zmr

Příslušníci SS-Abschnittu XXXIX v družném rozhovoru. Zcela vlevo velitel 107. SS-Standarte Emanuel Sladek, zcela vpravo SS-Oberführer Walter Opländer, velitel SS-Abschnittu XXXIX. *Zdroj: SOkA Jihlava*

Slavnostní přísaha protektorátní SS 20. srpna 1939 v Jihlavě. U řečnického pultu stojí SS-Oberführer Walter Opländer, dole vlevo přihlíží SS-Sturmabführer Emanuel Sladek. *Zdroj: SOkA Jihlava*

Výstavba Allgemeine-SS v Protektorátu Čechy a Morava

Muž v automobilu je SS-Obergruppenführer August Heißmeyer, druhý zleva SS-Sturmbannführer Emanuel Sladek, třetí zleva SS-Sturmbannführer Dr. Hans Weibgen a čtvrtý zleva SS-Brigadeführer Karl Hermann Frank. Jihlava 20. srpna 1939.

Zdroj: SOkA Jihlava

Pochod jednotek SS přes hlavní jihlavské náměstí

Zdroj: SOkA Jihlava